

Klaudia Korpysa

Szkoła Doktorska Nauk Humanistycznych i Sztuki Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin
korpysa.klaudia@gmail.com

POWINNOŚCI CIAŁA – STEREOTYP KOBIETY A DYSKURS FEMINISTYCZNY (NA PODSTAWIE CZASOPISMA „SILNE”)

Słowa kluczowe: stereotyp, feminizm, kobieta, dyskurs

Keywords: stereotype, feminism, woman, discourse

Wstęp

Kobieta nie od dziś stanowi przedmiot zainteresowania badaczy zajmujących się różnymi dziedzinami nauki. Można wymienić prace dotyczące portretu kobiety w określonej epoce czy w dziele literackim (zob. Wiśniewska 1999; Witosz 2001; Wiśniewska 2003; Tatur 2008), konfrontacji obrazów kobiety i mężczyzny (zob. Rejter 2013), a także analiz wizerunków kobiet w kontekście znanych stereotypów (Budrowska 2000; Wałęciuk-Dejneka 2015). Literackie obrazy płci żeńskiej odtwarzane są na bazie kultury polskiej i pozapolskiej (zob. Janion 1996; Mazurek 2004), w tym ich zawężonych kręgów, np. kultury ludowej (zob. Wałęciuk-Dejneka 2014). Przedmiotem badań staje się również problem kobiecej tożsamości (Nasiłowska 2004). Na gruncie lingwistyki rekonstrukcje wpisują się często w ramy badań językowego obrazu świata – analizy są w takich wypadkach prowadzone na materiale danych systemowych (Łobodzińska 1994; Pajdzińska 2001; Nowosad-Bakalarczyk 2009, 2024; Puda-Blokesz 2016; Warnke 2019) lub tekstowych, np. artykułów prasowych (zob. Spychała-Reiss 2009; Nowosad-Bakalarczyk 2009), aforyzmów, anegdot (zob. Jędrzejko 1994), dowcipów (zob. Tyc 2014) lub przysłów (zob. Jędrzejko 1994; Cegiełka

2017). Nie brakuje również studiów porównawczych dotyczących obrazu kobiety i mężczyzny (zob. Peisert 1994; Długosz 2000) oraz studiów nad problematyką płci w języku, uwzględniających zjawisko androcentryzmu czy seksizmu językowego, np. w pracy Małgorzaty Karwatowskiej i Jolanty Szpyry-Kozłowskiej pt. *Lingwistyka płci. Ona i on w języku polskim* (2010) lub *Nianieki, ministra i japonki. Eseje o języku i płci* (2021) Jolanty Szpyry-Kozłowskiej. Przedmiotem badań bywa również ogólnie pojęty dyskurs feministyczny (Witosz 2008; Ciesek 2016). Uważam, że niniejszy artykuł pozwoli poszerzyć przywołany zakres badań o analizę lingwistyczną przeprowadzoną na podłożu ideowym zyskującym społecznie coraz większe znaczenie.

Celem mojego artykułu jest rekonstrukcja stereotypu kobiety (a konkretnie aspektu dotyczącego jej cielesności) i ukazanie sposobów jego reinterpretacji w dyskursie feministycznym. Przeanalizuję strategie dyskursywne umożliwiające mówienie o stereotypie w sposób krytyczny, z pozycji ideologicznej, a także swoiste kategoryzacje kobiety ukazujące punkt widzenia środowiska kobiecego jako grupy wykluczonej. Aby tego dokonać, wykorzystam konteksty zaczerpnięte z czasopisma feministycznego.

Dwa centralne pojęcia wykorzystywane w tekście to *stereotyp* oraz *dyskurs*. Rozważania na temat stereotypu często rozpoczynają się od klasycznych definicji tego terminu wyznaczanych przez różne badawcze punkty widzenia, np. psychologiczny (Allport 1954), lingwistyczny (Putnam 1975) i pragmatyczny (Schaff 1981). Na potrzeby tego artykułu przyjmuję Lippmannowskie rozumienie stereotypu jako jednostkowego, cząstkowego i schematycznego obrazu w ludzkiej świadomości dotyczącego jakiegoś przedmiotu, a jednocześnie opinii o nim (Lippmann 1922: 79). Według Jerzego Bartmińskiego twór ten odgrywa rolę organizatora i „zwierciadła” kultury oraz archiwum wiedzy na temat przeszłości (Bartmiński 2007: 25), gdyż bazuje na utartych w danej kulturze i w danym odcinku czasu przekonaniach, doświadczeniach, wiedzy, które zachowują się w języku i mogą być przekazywane kolejnym pokoleniom.

Z kolei termin *dyskurs* najczęściej rozumiany jest przez badaczy jako wzorzec, strategia działania komunikacyjnego (np. Labocha 1996; Witosz 2009), tekst/wypowiedź (np. Grzegorzczkowska 1998; Boniecka 1998) bądź praktyka społeczna (np. Grabias 1994; Czachur 2020). Nadaję temu pojęciu charakter interakcyjny i za Marią Wojtak przyjmuję, że jest to zarówno

praktyka komunikacyjna określonej społeczności (wspólnoty), która [...] ustala i uzgadnia istotne dla siebie treści (wizję świata), konserwuje stosowne scenariusze zachowań komunikacyjnych,

jak i „reguły ich wypełniania za pośrednictwem wypowiedzi (i/lub środków niewerbalnych)” (Wojtak 2011: 70–71). Analiza dyskursu umożliwi dotarcie do wiedzy, zbiorowych systemów przekonań, wartości oraz wyznaczników przynależności

do kultury ukrytych w określonym sposobie użycia języka (Czachur 2024: 84, 91). W krytycznym nurcie badań nad opisywanym pojęciem uznaje się ponadto, iż dyskurs jest narzędziem podtrzymywania władzy, a przez to – nierówności. Jego analizy mogą być zatem poprowadzone np. z punktu widzenia grupy zdominowanej i ukazywać sposoby akceptacji lub sprzeciwu wobec różnych form opresji (van Dijk 1993: 249–251).

Jedną z takich przestrzeni, w których wyraża się brak zgody wobec dyskryminacji, jest dyskurs feministyczny. Jako twór jednocześnie ideologiczny¹ i tożsamościowy opiera się on na czterech głównych, wspólnych dla wszystkich jego nurtów, „minimalnych przekonaniach”: 1) kobietom dzieje się krzywda na podstawie samej różnicy płci w stosunku do mężczyzn; 2) ten krzywdzący stan rzeczy można i 3) należy zmienić; 4) w tym celu kobiety muszą podjąć samodzielne działania, które nie byłyby podporządkowane celom głoszonym przez inne ruchy, organizacje itp. (Ślęczka 1999: 12). U podstaw nierówności leżą m.in. stereotypy, które w praktyce komunikacyjnej feministek stanowią jeden z najważniejszych punktów odniesienia wyznaczający postawę podmiotu oraz przestrzeń tematyczną dyskursu, ich krytyka wpisuje się także w określone założenia aksjologiczne. Jak dowodzi Bożena Witosz (2009), feministki ukazują obraz człowieka przez pryzmat płci, wykorzystując często kategorię różnicy. Wyznacza ona obu płciom (choć najczęściej płci żeńskiej) przynależne im, a wzajemnie się wykluczające, sfery, które warunkują tworzenie się kobiecych bądź męskich cech, ról i zachowań i w efekcie tworzą także stereotypy.

Podstawę materiałową moich badań stanowią konteksty zaczerpnięte z internetowego czasopisma „Silne. Aperiodyk społeczny” wydawanego nieregularnie od 2020 r. przez Stowarzyszenie Łódzkie Dziewuchy Dziewuchom². Publikacja liczy 10 numerów oraz 3 dodatki specjalne. Wybrane pismo określane jest przez jego redaktor Agnieszkę Gralak mianem feministycznego. Tematyka „Silnych” często oscyluje wokół spraw „o charakterze społecznym, politycznym, socjologicznym”, tworzą ją również osobiste wyznania czy krytyczne komentarze dotyczące spraw istotnych z feministycznego punktu widzenia. Publikowane treści przybierają wiele form – reportaży, recenzji, opowiadań, sprawozdań z marszów itp. Ta różnorodność sprawia, że publikowane artykuły – jak stwierdza sama redaktor – „mogą być ciekawe dla wszystkich osób chcących czytać teksty związane ze «światem kobiet»”. Tak szeroko zakrojona grupa docelowa jest powodem, dla którego trudne jest przydzielenie

-
- 1 Tu oraz w kolejnych partiach tekstu, w których nazywam dyskurs feministyczny i feminizm „ideologicznymi”, przyjmuję, że *ideologia* to ‘zespół poglądów i przekonań dotyczących świata, życia społecznego i postaw etycznych charakteryzujący określoną grupę ludzi’ (WSJP PAN). Używam tego określenia, dystansując się od jego negatywnego wartościowania.
  - 2 Informacje na temat czasopisma przedstawiam na podstawie treści zamieszczonych w poszczególnych numerach „Silnych”, w sekcji „Od redakcji”, informacji pozyskanych z zakładki <https://lodzkiedziewuchy.org.pl/o-czasopismie/> (dostęp: 9 II 2026) oraz odpowiedzi otrzymanych od samej redaktor Agnieszkę Gralak, z którą przeprowadziłam krótki wywiad kwestionariuszowy.

profilu „Silnych” do jednego nurtu myśli feministycznej – *stricte* radykalnej bądź liberalnej – na łamach publikacji również nie została zawarta taka informacja.

Za wyborem „Silnych” jako podstawy materiałowej przeważały jednak następujące fakty: 1) odpowiadająca za jego wydawanie grupa stanowi jedną z najprężniej działających organizacji w ramach ogólnopolskiego ruchu Dziewuchy Dziewuchom; 2) stosowana jest zasada minimalnej redakcji, co oznacza przyzwolenie na znaczną swobodę treści i wyrazu, a to z kolei pozwala uzyskać wiarygodny obraz przekonań feministek – w tym artykule dotyczący krytyki stereotypu kobiety.

W celu realizacji założonej tematyki przeanalizowałam treść wszystkich 10 numerów czasopisma oraz ich dodatków specjalnych. O zakwalifikowaniu danej wypowiedzi do bazy zadecydowały dwa czynniki. Pierwszym z nich było wystąpienie podmiotu kobiecego. Mógł on wyrażać się w sposób bezpośredni, poprzez wystąpienie leksemu *kobieta* i innych wskazówek gramatycznych lub leksykalnych (np. kategoryzacje *matka*, osobowe formy czasownika itp.), a także w sposób bardziej zawoalowany (np. przywoływanie kobiecej anatomii). Drugi czynnik stanowiło odwołanie do kategorii ciała i cielesności (wyrażanej również metaforycznie), a także do wykonywanych przez kobiety ról ukonstytuowanych na wykorzystywaniu jakiejś funkcji swojego ciała (np. rozrodczości). W ten sposób zgromadziłam 21 kontekstów, które następnie poddałam analizie.

Stereotyp kobiety w polskich danych systemowych i tekstowych

Pochodzenie wyrazu *kobieta* jest niejasne, mówi się o istnieniu co najmniej 20 teorii na ten temat (Warnke 2019). Etymolodzy skłaniają się ku różnym hipotezom, np. wiążąc kobietę z *koba* ‘kobyła’ lub *kob* ‘chlew’ (SEBr: 241), z niem. *Kebs-weib* ‘nałożnica, konkubina’, z fiń. *kave* ‘kobieta, matka’ czy **kobb-vēta* ‘wieszczka, wróżka’ (SESł II: 300–303). W najstarszych nazwach kobiet do głosu dochodzą przede wszystkim kategoryzacje związane z rozrodczością, społeczno-rodzinnymi rolami (matki czy gospodyni) oraz wchodzeniem w związki małżeńskie z mężczyzną. Adam Fałowski (2025: 122), analizujący różne hipotezy etymologiczne, doszedł jednak do wniosku, że najbardziej prawdopodobna jest teoria łącząca omawiane słowo z sylwetką trudniącej się pracami polowymi wieśniaczki, co uzasadniałoby powiązanie kobiety z bydłem.

Cechy zakodowane w innych danych językowych dowodzą, że *kobieta* jest postrzegana jako podrzędna wobec mężczyzny lub stojąca niżej w hierarchii płci, np. *ktoś wydaje a. oddaje komuś córkę, ktoś bierze sobie kogoś za żonę* (Pajdzińska 2001: 154). Z kobietami związane są także określone role społeczne i role w stosunku do mężczyzn, np. *pani domu, płeć piękna, pani a. dama czyjegoś serca, matka-Polka* (ibid.). Konotacje przekazywane w warstwie językowej potwierdzają kategoryzowanie kobiety jako żony (*moja kobieta, kobieta ślubna*) i matki (*kobieta ciężarna,*

karmiąca) trudniącej się określonymi pracami domowymi (*kobieta do prania, do sprzątnia*) (Nowosad-Bakalarczyk 2024).

W tekstach – przysłowiach, powiedzeniach, anegdotach i aforyzmach – kobieta jawi się zazwyczaj jako nosicielka cech niepożądanych (*Kobieta głupia w starości staje się odrażająca*), osoba podległa mężczyźnie (*Mąż żony nie miłuje, gdy jej skóry nie garbuje*), ale też i czuwająca nad ogniskiem domowym (*Dobra gospodyni ciasto w dzierży czyni*) (Jędrzejko 1994: 166–167; Cegiełka 2017: 239–242). Na podstawie badanych przez siebie tekstów Ewa Jędrzejko (1994: 169) wyróżnia 11 profili kobiety: baby, wdowy, starej panny, kobieciny, żony, damy, matki, kobietki, dziewczyny, kochanki i dziewczki, przy czym – jak zauważa autorka – jedynie profil matki nie zawiera cech negatywnych, co dowodzi, że na ogół o matce nie mówi się źle (powiedzielibyśmy: matka nie jest typową kobietą).

Przywołane w sposób skrótowy cechy dowodzą, że w różnych typach danych językowych kobieta funkcjonuje przede wszystkim w kontekście odgrywanych ról społecznych – jako żona, gospodyni i matka, a zatem w ramach nakładanych na nią i egzekwowanych oczekiwań. Dominują cechy wartościowane negatywnie oraz podrzędność wobec mężczyzny.

Kobiece role a dyskurs feministyczny

Wyzbycie się stereotypów płciowych dotyczących ról i powinności było pierwszym celem feminizmu (STF: 238), w którym sama kobiecość utożsamiana jest ze skonstruowanym przez społeczeństwo kostiumem (zob. de Beauvoir 2003; Butler 2008). Należy jednak w tym miejscu podkreślić, że bynajmniej nie można mówić o feminizmie jako o spójnej ideologii. Ograniczam się zatem do przedstawienia pewnych przykładów, które pozwolą przybliżyć możliwe sposoby oglądu ról i stereotypów związanych z kobiecością w perspektywie feministycznej.

Problem stereotypizacji można podjąć, odnosząc się do faset wyznaczanych przez przestrzeń prywatną zgodnie z przekonaniem, że kobieta „jest kategorią odrębną, którą kojarzy się ze sferą prywatną, rodziną, macierzyństwem, fizjologią i seksem” (Graff 2001: 40). Rodzinę postrzega się np. jako „ostoję patriarchy”, w której małżonkowie świadczą sobie nawzajem usługi – mężczyzna oferuje pieniądze, a kobieta swoje ciało oraz pracę włożoną w utrzymanie domu (Millet 1970: 72). Małżeństwo przybiera w ten sposób formę „kontraktu płci” (Walczeńska 1999: 126). Kobieta uwikłana jest w sieć relacji w stosunku do mężczyzny. Jedną z takich relacji jest opozycja ciało–umysł, która nobilituje płć męską, żeńską zaś sprowadza do kategorii cielesności. Mężczyźni występują w roli widzów, a kobiety – „obiekty do patrzenia”, mających wpisywać się w wytworzone kulturowo ideały (Witosz 2001: 14). Mężczyznom „pozwala się” na odbieganie swoim wyglądem od obowiązującego kanonu znacznie bardziej niż kobietom, co stanowi jedną z form nierówności

(Löwy 2012: 38). Sławomira Walczewska w książce *Damy, rycerze i feministki* (1999) charakteryzuje dyskurs emancypacyjny, opisując m.in. krytykę pierwszych działań wobec procedur represjonujących kobiece ciało,

począwszy od ograniczającego je ubioru przez trening sposobu poruszania się, tabuizację naturalnych funkcji, kontrolę możliwości reprodukcyjnych, po eksploatację go jako siły roboczej i źródła przyjemności seksualnej (Walczewska 1999: 16).

Obraz XIX-wiecznej sytuacji kobiet spleta się ze współczesnym, w którym ich ciało funkcjonuje jako przedmiot i towar, „jest funkcją męskiej wygody, zachcianek i woli posiadania” (ibid.: 27–28). Są one traktowane, według patriarchalnego wzorca kobiety, „jako «rzecz» do wykorzystania (dostarczycielka rozkoszy, potencjalna matka, która urodzi dziecko)” (Dybel 2006: 315, za: Witosz 2009: 213). Możliwe jest np. wskazanie na seksualizację kobiecej cielesności poprzez zastosowanie metafory konsumpcji. Jak stwierdza Agata Araszkievicz, trzy utrwalone w kulturze, stereotypowe obrazy kobiety – dziewica, matka i prostytutka – można definiować poprzez relację wobec mężczyzny:

pierwsza jeszcze nie napoczęta, ale już atrakcyjna do skonsumowania, druga – już skonsumowana, odrzucona, aż wreszcie trzecia ciągle będąca obiektem konsumpcji (Araszkievicz 2005: 175).

Seksualny charakter nadany kobiecemu ciału jest następnie wykorzystywany przez kulturę, np. w reklamach, w których ulega ono fragmentaryzacji (Zierkiewicz, Kowalczyk 2005: 153). Rodzina uważana jest jednocześnie za źródło podstawowej tożsamości kobiety, czyli matki (STF: 206). Stosunek do macierzyństwa w dyskursie feministycznym może być zróżnicowany, np. Adrienne Rich pozytywnie wartościuje świadome i dobrowolne przyjmowanie przez kobiety roli matki, krzywdząca staje się ona dopiero wtedy, gdy jest narzucana przez instytucję małżeństwa (Rich 2000, za: Mizielińska 2004: 48, 99). Jej odrzucenie może narazić kobietę na wrogą reakcję otoczenia, co pokazuje silne zakorzenienie tego stereotypu w społeczeństwie (Włodarczyk 2008: 35, za: Dubrawska 2017: 104). Według Simone de Beauvoir kobieta sama w sobie nie jest bowiem pełnoprawnym podmiotem; staje się nim dopiero po urodzeniu dziecka, gdyż jej dalsza egzystencja zostaje wpisana w mit macierzyństwa (de Beauvoir 2003: 548).

Stereotyp kobiety z perspektywy feministycznej

Feminizm jest dyskursem osób wykluczonych, dla którego charakterystyczne są próby reinterpretacji lub walki ze stereotypem dotyczącym członków grupy. Artur

Rejter (2014), badający przywołany typ dyskursu, wymienia pięć strategii pozwalających na wypowiedzianie się na temat stereotypu, które są charakterystyczne dla dyskursów dotyczących płci. Są to: 1) bezpośrednie nawiązania do stereotypowego obrazu świata, nierzadko z ładunkiem ironicznym służącym dekonstrukcji stereotypu; 2) otwartość wypowiedzi na temat własnej, najczęściej marginalnej tożsamości płciowej; 3) intymne konfesje dotyczące atrybutów płci jako dowody przełamania tabu i stereotypu; 4) wypowiedzi postulatyczne o charakterze apelu dotyczące stereotypu; 5) eksperymenty językowe obnażające luki językowe (Rejter 2014: 64). Badacz opisuje zgromadzone strategie, posiłkując się przede wszystkim wypowiedziami członków społeczności LGBT. Większość z nich z powodzeniem można jednak odnieść także do dyskursu feministycznego.

W przeanalizowanym przeze mnie czasopiśmie „Silne” o stereotypie kobiety jako wykonawczynie danej roli mówi się otwarcie. Najczęściej sam leksem *stereotyp* zastępowany jest jednak innymi wyrazami i wyrażeniami (np. „społeczna rola kobiety”, „stereotypowy wizerunek kobiety”) – łączą się z obowiązkami kobiet jako matek, żon oraz obiektów doznań seksualnych i estetycznych, a także z cechami uznawanymi za „kobiece”. Wskazanie na stereotypizację ujawnia się zatem również poprzez opisy jej przejawów, por.:

[Nie obrażę się, jeśli] w mediach zaczną się nas kobiety traktować jak partnerki i pozwolą mówić o tym, co dla nas naprawdę ważne. [...] By nasza rola nie była sprawdzana do bycia kucharką, sprzątaczką, praczką i seks-maskotką (S, 4/2021: 63).

Kobiety nie omieszkają bezpośrednio wskazywać na „stworcę” ich stereotypowego wizerunku, za który uznają system patriarcalny ufundowany na wartościach katolickich. W jednym z artykułów w ironiczny sposób odwołują się do dogmatu o niepokalanym poczęciu Maryi w celu ukazania sprzeczności w relacjach pomiędzy stereotypem kobiety-matki a wymaganą od niej społecznie „czystością”:

Duży nacisk położono na sytuację kobiet w tym wszystkim, bo patriarchat ustawił wektor wyraźnie. Kobietom nie wypada, kobiety nie powinny i za swoją seksualność mają być karane. [...] Seksualność wszystkich jest tematem tabu, ale seksualność kobiet jest tematem tabu w jakiś szczególny sposób. Przy jednoczesnym kulturowaniu macierzyństwa, tej świętej powinności. Ale jakby bez seksu do tego dochodziło. Same niepokalane poczęcia. Dlatego też jeśli jakaś kobieta zamierza seks uprawia[ć], to tylko i wyłącznie po to, by począć dziecko (S, 8/2023: 52).

Kolejne dwie strategie dyskursywne wymieniane przez A. Rejtera często łączą się ze sobą w obrębie tych samych wypowiedzi. Sygnalizowanie swojej tożsamości płciowej nierzadko bowiem towarzyszy opowiadaniu o własnych odczuciach i przeżyciach związanych z funkcjonowaniem jako kobieta, np.:

Nie chcę wiedzieć, jak to jest rodzić – nie potrzebuję doświadczenia tego bólu, by poczuć się kobietą (S, 7/2022: 46).

Jestem [...] matką jednej córeczki, troje dzieci straciłam przez bezdusność systemu ochrony zdrowia. Jako kobietę po takich przejściach przeraża mnie podejście do tematu kobiety jako matki-bezwolnej, traktowanej niczym inkubator (S, 9/2024 + dodatek specjalny: 7).

Poprzez przywołanie jednostkowego punktu widzenia kobiety występują w roli autorytetów w kwestiach związanych z ich własnym jestestwem. Równoległe wykorzystywany jest również podmiot zbiorowy, uniwersalizujący opisywane refleksje, a jednocześnie podkreślający wspólnotowy charakter środowiska dotkniętego wynikającymi ze stereotypu nierównościami, co pokazuje już przytaczany wyżej cytat z S, 4/2021: 63.

Otwiera on jednocześnie listę kontekstów, w których ujawnia się kolejna strategia dyskursywna – wypowiedzi postulatywne dotyczące manifestacyjnego odrzucania stereotypu. Często są one wyrażane poprzez zastosowanie trybu rozkazującego lub czasowników modalnych, np.:

Nie chcemy być trumnami dla naszych płodów, bezmyślnymi maszynami rozplodowymi ani wylęgarnią dzieci (S, 5/2021: 84).

[...] przeraża mnie podejście do tematu kobiety jako matki-bezwolnej, traktowanej niczym inkubator. [...] Władza udaje, że jest głucha na nasz bunt. Musimy zatem protestować głośniej (S, 9/2024 + dodatek specjalny: 7).

Zaliczyć tu można ponadto wszelkie konteksty, najczęściej te dotyczące tematyki prawa aborcyjnego, w których potrzeba przemodelowania funkcjonującego obrazu kobiety wyrażona jest przez inne figury stylistyczne, np.:

Takiego świata i życia chcecie, również Wy, politycy i polityczki, dla Waszych córek, siostr, wnuczek czy matek? [...] [Świata], w którym kobiety będą workiem na spermę? (S, 3/2020: 28).

Jako ostatnie Rejter wymienia eksperymenty językowe obnażające luki, np. nominacyjne, które skutkują utrwalaniem stereotypów. W czasopiśmie „Silne” ta strategia nie ujawnia się, można ją jednak zamienić na inną, również związaną z eksperymentem. Mowa tu o osobliwych kategoryzacjach, które kobiety stosują wymiennie wobec nazw ról. Można je scharakteryzować poprzez odniesienie do trybów komunikacyjnych wyróżnionych przez Aleksę Awdiejewą (1999): reifikacji (uprzedmiotowienia) i animalizacji (zezwierzęcenia). Są to świadome sposoby przekształcania

standardów semantycznych, które służą do uzyskania niezwykłych efektów komunikacyjnych (ibid.: 243–244) – w tym przypadku umożliwiają manifestację własnych emocji w stosunku do opisywanych stereotypów oraz sprzeciwu wobec praktyk społecznych i oczekiwań. Pełnią więc przede wszystkim funkcję ekspresywną, choć jednocześnie udobitniają przekaz emancypacyjny. Umieszczenie tychże swoistych kategoryzacji w szerszym kontekście pozwoli na najpełniejsze scharakteryzowanie obrazu stereotypowych ról kobiecych z perspektywy feministycznej.

Kobieta jako matka

Zdaniem feministek obraz kobiety ujmowany jest przede wszystkim w kontekście macierzyństwa oraz seksualności. Feministki okazują swój sprzeciw wobec przymusowego wtłaczania ich w rolę matki. Zawarte w czasopiśmie wypowiedzi – w swoim szerszym kontekście – odnoszą się np. do krytyki polskiego prawa aborcyjnego i cyklicznych prób jego zaostrzenia. W momencie, w którym kobieta traci możliwość decydowania o swoim ciele, staje się – w ich przeświadczeniu – **zwierzęciem** bądź **maszyną**, np.:

Nigdy nie sądziłam, że uda mi się utożsamić z inwentarzem rolnym. [...] Kłacz, maciora, krowa, kobieta – nie ma między nami różnicy. Zostałyśmy stworzone do tego samego. Mięso ma służyć, rodzić i dawać mleko. Musi smakować innym, bo nigdy nie jest nasze (S, 4/2021: 15).

Nie chcemy być trumnami dla naszych płodów, bezmyślnymi maszynami rozplodowymi ani wylęgarnią dzieci (S, 5/2021: 84).

Zamiast rozczulać się nad płodami, to może chociaż raz pomyśli się o kobietach jak o czujących ludziach, a nie jak o inkubatorach, przedmiotach, obiektach lub istotach, które jak „trochę” pocierpią to nic się nie stanie (S, 7/2022: 10).

Kobieta ulega animalizacji, porównanie kobiet do krów zachodzi nie tylko na poziomie dyskursu, znajduje również swoje odniesienie w sferze językowej. Dla hasła *krowa* odnotować można bowiem następujące znaczenia: *posp. obraźl.* ‘o kobiecie niezgrabnej, ociężałej, leniwej’ (SJP PWN); *pot.* ‘kobieta, która postrzegana jest przez mówiącego jako osoba leniwa, wykonująca czynności w sposób powolny i ociężały’ (WSJP PAN). Wymienione definicje konotują ociężałość charakterystyczną także dla kobiet ciężarnych. Kobieta staje się zatem „kulturowym ekwiwalentem krowy” (por. Kielak 2017: 184).

Upredmiotowana kobieta winna wypełnić swoją biologiczną funkcję bez względu na cierpienie, jakiego doznaje przez zmuszenie do niechcianej ciąży. Wartość

dziecka jest przedkładana nad wartość tej, która je urodzi. Kobieta postrzegana jest w kategoriach narzędzia, **przedmiotu** – *worka na nasienie* na etapie zapłodnienia, inkubatora podczas przebiegu ciąży, a czasem trumny w przypadku wystąpienia wewnątrzmacicznego obumarcia płodu. O macierzyństwie jako powinności mowa też w innych kontekstach, np.:

Twoje ciało jest upaństwowione, mówi prawodawstwo Polski Polce. Chcesz czy nie chcesz, jesteś wpisana w sądowy rejestr, zalegalizowana i obciążona dowodem „osobistym” po to, aby rodzić synów, czyli mięso armatnie, albo córki, by dalej rodziły – podatników i kredytobiorców (S, 5/2021: 87).

Cytat ten może stanowić ironiczne odniesienie do wzorca matki Polki – osoby, której obywatelskim obowiązkiem wobec kraju jest rodzenie kolejnych pokoleń Polaków i wpajanie im tradycyjnych wartości.

Kobieta jako obiekt seksualny

Kobieca seksualność zazwyczaj ma stanowić środek do celu, jakim jest macierzyństwo. Jednocześnie ograniczenia związane z tą sferą życia kobiet nie wykluczają narzuconego kulturowo nakazu pełnienia funkcji obiektu seksualnego dla mężczyzny. Sprawia to, że np. wejście w związek oznacza dla mężczyzny „usankcjonowane prawem posiadanie prywatnej prostytutki” (S, 2/2020: 27). W różnych kontekstach o kobietach mówi się jak o przedmiotach, którymi można do woli gospodarować, bądź jak o istotach podrzędnych, por.:

Zofia w pierwszej chwili chciała się bronić [przed gwałtem], ale [...] tyle razy słyszała, że spełnianie obowiązków małżeńskich to powinność kobiety (S, 4/2021: 80).

Společną rolą kobiety była nie tylko rola matki oraz żony, ale także bycie obiektem seksualnym, z czym łączyło się utowarowienie jej seksualności oraz ciała, a także utrzymywanie jej w ignorancji seksualnej (S, 4/2021: 50).

Często w wypowiedziach feministek powtarza się określenie „**obekt seksualny**”, które zdaje się bazą dla kategoryzacji szczegółowych. Kobieta to np. „seks-maskotka”, co nie tylko implikuje uprzedmiotowienie, lecz równocześnie konotuje infantylność – wszak *maskotka* to ‘rodzaj zabawki dziecięcej’. Kobieta, w odczuciu feministek, jest *ciałem utowarowionym*. Tę kategoryzację poświadczają również definicje słownikowe *towaru* w polszczyźnie: *pot.* ‘atrakcyjna dziewczyna, postrzegana jako potencjalny obiekt seksualny’ (WSJP PAN), *posp. obraźl.* ‘młoda, atrakcyjna

seksualnie kobieta’ (SJP PWN). Z tego względu pojawiają się odniesienia do fragmentarycznych obrazów kobiecego ciała, por.:

Zgodził się [na seks], więc teraz już zdania cofnąć nie może. Co ciekawe, głównie dotyczy to kobiet, tych osobników posiadających waginę do kompletu z ustami i odbytem (S, 4/2021: 20).

[Poetyckie]: penetruj pijany, penetruj naćpany,
penetruj z lajmem pod okiem
i kosą pod żebrem.
jestem tylko pochwą na dwóch nogach (S, 3/2020: 47).

Obraz ten przywodzi na myśl przywołany już wcześniej kontekst o mięsie, które „musi smakować innym” (S, 4/2021: 15). Dopełnia go jeszcze inna wypowiedź, w której o kobiecie mówi się jako o zwierzęciu przerobionym następnie na produkt z terminem przydatności do spożycia; „każde mięso się starzeje” (S, 10/2025 + dodatek specjalny: 30), dlatego na jej walory zwraca się uwagę dopóty, dopóki jest młoda i atrakcyjna:

Leży na stole niczym świeżo wypatroszone zwierzę, naga i lśniąca w ostrym świetle jarzeniówek, z ramionami rozłożonymi jak do osądu. Martwy towar gotowy do sprzedaży. [...] Nie ma rzeźnika z nożem, ale są oczy. [...] Patrzą, obracają ją w myślach jak kawałek mięsa, jak ofertę na promocji (S, 10/2025 + dodatek specjalny: 30).

Kobieta jako obiekt seksualny wpisana jest w określone, lubiane przez mężczyzn wzorce wyglądu, których atrybutami są ubrania i akcesoria podkreślające jej kobiecość. Ufundowane przez mężczyzn wyobrażenia dotyczące kobiecego wyglądu wywodzą się z ich własnych fantazji. W narzucanych wymogach estetycznych liczy się wpisywanie w odpowiednie schematy, por.:

Szpilki wpasowują się w stereotypowy wizerunek kobiety – tak lubiany przez patriarchat. Według niego kobieta ma być atrakcyjna, przyciągająca spojrzenia mężczyzn i jeszcze dalej – powinna być obiektem seksualnym z męskich fantazji (S, 6/2021: 14).

Pojawia się też stereotyp z drugiego bieguna, dotyczący młodych kobiet ze Wschodu, głównie Rosjank, pokazujący je jako piękne, atrakcyjne i towarzyskie, ale przy tym wyzywające i prowokujące. Kobiety z tego stereotypu są często uprzedmiotawiane, sprowadzane do roli ślicznych laleczek. Są zadbane, lubią mocny makijaż i obcisłe ubrania [...] (S, 10/2025 + dodatek specjalny: 23).

Zakończenie

W dyskursie feministycznym tematyka stereotypu zajmuje ważne miejsce jako jedna z podstaw tworzenia się nierówności płciowych. W niniejszym artykule została ona zawężona do przysługujących płci żeńskiej ról silnie związanych z kategorią cielesności. Poprzez analizę kontekstów zaczerpniętych z feministycznego czasopisma „Silne. Aperiodyk społeczny” możliwe było przyjrzenie się sposobom, w jaki członkinie badanego dyskursu przywołują oraz reinterpretują stereotyp kobiety.

Metody komunikowania na temat stereotypu niemal w zupełności odtworzono przy zastosowaniu wymienionych przez A. Rejtera strategii dyskursywnych. Jak pokazuje przeanalizowany materiał prasowy, w swoich wypowiedziach feministki 1) otwarcie nawiązują do utartych obrazów kobiet, łącząc je z systemem patriarchalnym oraz zasadami wiary chrześcijańskiej; 2) wykorzystują gramatyczne i leksykalne eksponenty płci, które udobitniają przekaz emancypacyjny; 3) opisują swoje przeżycia w kontekście wspólnotowym i jednostkowym; 4) poprzez wypowiedzi postulatywne manifestują opór wobec wtlaczania kobiet w narzucone role; 5) eksperymenty językowe natomiast, które Rejter wymienia jako ostatnią strategię dyskursywną, w analizowanym czasopiśmie mają na celu przede wszystkim ekspresję uczuć związanych z narzuconym wizerunkiem. Dzięki nim możliwa jest reinterpretacja stereotypu, która zasada się na doprowadzeniu go do skrajności przy wykorzystaniu zabiegów reifikacji i animalizacji – trybów komunikacyjnych przedstawionych przez A. Awdiejewa.

W „Silnych” uwidaczniają się dwie, postrzegane przez pryzmat cielesności, role kobiety – matki oraz obiektu seksualnego.

W dyskursie feministycznym kobieta występująca w roli matki konceptualizowana jest jako zwierzę lub maszyna służąca „produkcji”. Jest to zaskakujące o tyle, że w świadomości użytkowników języka polskiego matka „ma wysoką pozycję aksjologiczną, określoną przez tradycję rodzinną, narodową i religijną” (Bartmiński 2006: 151). Według feministek natomiast może ona przybierać postać zwierzęcia hodowlanego, służącego innym, lub przedmiotu – inkubatora, maszyny rozplodowej, worka na nasienie bądź trumny. Kategoryzacje te wpisują się w domenę „pojemnika”, mającego jedynie przechowywać i chronić to, co ktoś wsadził do środka. Wobec tego narzucona kobiecie rola matki – w opinii feministek – staje się „rolą reprodukcyjną”. Omawiany stereotypowy wizerunek kobiety zajmuje wysoką pozycję zwłaszcza w kulturze polskiej, gdzie oprócz powszechnego mitu macierzyństwa funkcjonuje jeszcze zaczerpnięty z tradycji romantycznej wzorzec matki Polki (zob. Środa 1992).

Inną rolę przysługującą kobiecie w obrębie kultury patriarchalnej jest bycie obiektem seksualnym. Seks stanowi dla niej sferę tabuizowaną. Kobieta nie powinna mieć ani realizować własnych potrzeb erotycznych, jej ciało ma zaś służyć jedynie mężczyźnie. Przywodzi to na myśl feministyczną refleksję na temat związku kobiety i mężczyzny jako rodzaju umowy zapewniającej usługi (Millet 1970: 72). W ten

sposób kobieta wpisuje się w jeden z patriarchalnych wzorców płci żeńskiej – staje się rzeczą, dostarczycielką rozkoszy (a jako późniejsza matka – dzieci), czym zaspokaja męską chęć posiadania (Walczevska 1999: 27–28). Kobieta jest seksmaskotką i laleczką, a zatem zabawką – przedmiotem, który ma przynosić przyjemność oraz ładnie wyglądać. W jednym z wymownych kontekstów kobieta, podobnie jak w przypadku stereotypu matki, poddana zostaje animalizacji i zamieniona w „wyopatroszone zwierzę” – towar. W wypowiedziach feministek ujawnia się poczucie bycia sprowadzoną jedynie do niektórych części swojego ciała, np. ust czy waginy. Ulega ono zatem fragmentaryzacji. Choć w cytatach zaczerpniętych z czasopisma obraz ten nie ujawnia się wprost, to wykorzystanie obrazu mięsa jako produktu (o określonym terminie ważności) przywołuje na myśl metaforę konsumpcji stosowaną w ramach różnych stereotypów kobiet funkcjonujących w kulturze (Araszkiewicz 2005: 175).

Oba przedstawione stereotypowe obrazy kobiety zyskują w optyce feministycznej skrajnie negatywne konotacje. Korespondują one ze znanymi mechanizmami represjonowania kobiecego ciała, tj. tabuizacją jego naturalnych funkcji (seksualności), kontrolą możliwości reprodukcyjnych oraz eksploataowaniem jako źródła przyjemności (Walczevska 1999: 16). Stereotyp matki i obiektu seksualnego ujawnia się już w systemie języka. Sposób ujmowania tych stereotypów przez feministki w kategorii zwierzęcej lub przedmiotowej nie jest natomiast zupełnie obcy uzusowi – pokazują to określone znaczenia słów *towar* i *krowa*. W omawianym dyskursie widoczne są zatem odniesienia do negatywnej conceptualizacji kobiety, mającej „swoje źródła w kulturze europejskiej, która była i jest kulturą męską, a mizoginizm odgrywał w niej istotną rolę i przejawiał się w różnych sferach życia” (Łobodzińska 1994: 184).

Skróty

S – „Silne. Aperiodyk społeczny”

Źródła

<https://lodzkiedziewuchy.org.pl/o-czasopismie/> (dostęp: 21 I 2025).

Silne. Aperiodyk społeczny – numery, [on-line:] <https://lodzkiedziewuchy.org.pl/numer/> (dostęp: 21 I 2025):

„Silne. Aperiodyk społeczny”, 1–3/2020.

„Silne. Aperiodyk społeczny”, 4–6/2021.

„Silne. Aperiodyk społeczny”, 7/2022.

„Silne. Aperiodyk społeczny”, dodatek specjalny, 2023.

„Silne. Aperiodyk społeczny”, 8/2023.

„Silne. Aperiodyk społeczny”, 9/2024 + dodatek specjalny.

„Silne. Aperiodyk społeczny”, 10/2025 + dodatek specjalny.

Literatura

- ALLPORT G., 1954, *The Nature of Prejudice*, Cambridge.
- ARASZKIEWICZ A., 2005, *Co widzimy, patrząc na kobiety? Komentarz do mojej kolekcji „Kobiet do zjedzenia”*, [w:] E. Zierkiewicz, I. Kowalczyk (red.), *Kobiety, feminizm i media*, Poznań–Wrocław, s. 171–178.
- AWDIEJEW A., 1999, *Tryby komunikacyjne*, [w:] J. Adamowski, S. Niebrzegowska (red.), *W zwierciadle języka i kultury*, Lublin, s. 240–247.
- BARTMIŃSKI J., 2006, *Językowe podstawy obrazu świata*, Lublin.
- BARTMIŃSKI J., 2007, *Stereotypy mieszkają w języku. Studia etnolingwistyczne*, Lublin.
- DE BEAUVOIR S., 2003, *Druga płeć*, tłum. G. Mycielska, M. Leśniewska, wyd. 2, Warszawa.
- BONIECKA B., 1998, *Tekst potoczny a dyskurs*, [w:] J. Bartmiński, B. Boniecka (red.), *Tekst. Problemy teoretyczne*, „Czerwona Seria» Instytutu Filologii Polskiej UMCS”, 10, Lublin, s. 45–62.
- BUDROWSKA K., 2000, *Kobieta i stereotypy. Obraz kobiety w prozie polskiej po roku 1989*, Białystok.
- BUTLER J., 2008, *Uwikłani w płeć*, tłum. K. Krasuska, Warszawa.
- CEGIEŁKA A., 2017, *Kobieta w tradycyjnych przysłowiach i powiedzeniach angielskich i polskich*, [w:] A. Burzyńska-Kamieniecka (red.), *Diachronia w badaniach językowo-kulturowego obrazu świata*, „Język a Kultura”, t. 27, „Acta Universitatis Wratislaviensis”, nr 3891, Wrocław, s. 235–244, <https://doi.org/10.19195/1232-9657.27.15>.
- CIESEK B., 2016, *Relacje interdyscyplinarne w przestrzeni dyskursu feministycznego*, [w:] B. Witosz, K. Sujkowska-Sobisz, E. Ficek (red.), *Dyskurs i jego odmiany*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach”, nr 3460, Katowice, s. 146–155.
- CZACHUR W., 2020, *Lingwistyka dyskursu jako integrujący program badawczy*, Wrocław.
- CZACHUR W., 2024, *Dyskurs a znaczenie*, [w:] W. Czachur, A. Rejter, M. Wójcicka (red.), *Lingwistyczne badania nad dyskursem. Kompendium*, „Przewodniki Naukowe”, Kraków, s. 395–404.
- VAN DIJK T., 1993, *Principles of Critical Discourse Analysis*, „Discourse & Society” nr 4 (2), s. 249–283.
- DEŁUGOSZ K., 2000, *Językowy obraz kobiety i mężczyzny w polszczyźnie potocznej*, „Prace Filologiczne” XLV, s. 121–131.
- DUBRAWSKA M., 2017, *Kulturowe przemiany macierzyństwa w późnej nowoczesności (wybrane aspekty)*, „Uniwersyteckie Czasopismo Socjologiczne” nr 1, s. 103–109.
- DYBEL P., 2006, *Zagadka „drugiej płci”*, „Horyzonty Nowoczesności”, t. 58, Kraków.
- FAŁOWSKI A., 2025, *Czy etymologia polskiego wyrazu kobieta na zawsze pozostanie nierozwiązaną zagadką?*, „Język Polski” CV, z. 3, s. 114–124, <https://doi.org/10.31286/JJP.001079>.
- GRABIAS S., 1994, *Język w zachowaniach społecznych*, Lublin.
- GRAFF A., 2001, *Świat bez kobiet: płeć w polskim życiu publicznym*, Warszawa.
- GRZEGORCZYKOWA R., 1998, *Głos w dyskusji o pojęciu tekstu i dyskursu*, [w:] J. Bartmiński, B. Boniecka (red.), *Tekst. Problemy teoretyczne*, „Czerwona Seria» Instytutu Filologii Polskiej UMCS”, 10, Lublin, s. 37–43.
- JANION M., 1996, *Kobiety i duch inności*, „Stanowiska/Interpretacje”, t. 3, Warszawa.
- JĘDRZEJKO E., 1994, *Kobieta w przysłowiach, aforyzmach i anegdotach polskich. Konotacje i stereotypy*, [w:] J. Anusiewicz, K. Handke (red.), *Język a Kultura*, t. 9: *Płeć w języku i kulturze*, Wrocław, s. 159–172.

- KARWATOWSKA M., SZPYRA-KOZŁOWSKA J., 2010, *Lingwistyka płci. Ona i on w języku polskim*, Lublin.
- KIELAK O., 2017, *Analogie między kobietą ciężarną i cielną krową*, „Etnolingwistyka. Problemy Języka i Kultury” 29, s. 171–189, <https://doi.org/10.17951/et.2017.29.171>.
- LABOCHA J., 1996, *Tekst, wypowiedź, dyskurs*, [w:] S. Gajda, M. Balowski (red.), *Styl a tekst: materiały międzynarodowej konferencji naukowej, Opole 26–28.09.1995 r.*, Opole, s. 49–53.
- LIPPMANN W., 1922, *Public Opinion*, New York.
- LÖWY I., 2012, *Okowy rodzaju: męskość, kobiecość, nierówność*, tłum. M. Solarska, K. Polaśnik-Wrzosek przy współpr. M. Borowicz, Bydgoszcz.
- ŁOBODZIŃSKA R., 1994, *Jaka jest kobieta w języku polskim?*, [w:] J. Anusiewicz, K. Handke (red.), *Język a Kultura*, t. 9: *Płeć w języku i kulturze*, Wrocław, s. 181–186.
- MAZUREK D. (red.), 2004, *Kobieta w literaturze i kulturze*, Lublin.
- MILLET K., 1970, *Sexual Politics*, New York.
- MIZIELIŃSKA J., 2004, *(De)Konstrukcje kobiecości: podmiot feminizmu a problem wykluczenia*, „Idee i Społeczeństwo”, Gdańsk.
- NASIEŁOWSKA A., 2004, *Tożsamość kobieca w poezji polskiej XX wieku: między androgynicznością a esencjalizmem*, „Teksty Drugie” nr 1–2, s. 103–121.
- NOWOSAD-BAKALARCZYK M., 2009, *Płeć a rodzaj gramatyczny we współczesnej polszczyźnie*, Lublin.
- NOWOSAD-BAKALARCZYK M., 2024, *Kobieta w świetle danych systemowych*, [on-line:] <https://sensualnosc.bn.org.pl/kobieta-w-swietle-danych-systemowych-909/> (dostęp: 2 II 2025).
- PAJDZIŃSKA A., 2001, *Kobieta najlepszym przyjacielem człowieka (przyczynek do językowego obrazu świata)*, [w:] C. Kosyl (red.), *Studia z historii języka polskiego i stylistyki historycznej ofiarowane Profesor Halinie Wiśniewskiej na 50-lecie Jej pracy naukowo-dydaktycznej*, Lublin, s. 151–159.
- PEISERT M., 1994, „Ona” i „on” we współczesnej polszczyźnie potocznej, [w:] J. Anusiewicz, K. Handke (red.), *Język a Kultura*, t. 9: *Płeć w języku i kulturze*, Wrocław, s. 97–108.
- PUDA-BLOKESZ M., 2016, *Jak nie ma w domu chłopca, zgłupieje i Penelopa – męskość i żeńskość w polskiej leksyce i frazeologii o proveniencji mitologicznej*, „Socjolingwistyka” t. 30, s. 207–220, <https://doi.org/10.17651/SOCJOLING.30.15>.
- PUTNAM H., 1975, *The Meaning of the ‘Meaning’*, „Minnesota Studies in the Philosophy of Science” nr 7, s. 131–193.
- REJTER A., 2013, *Płeć – język – kultura*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach”, nr 3008, Katowice.
- REJTER A., 2014, *Pamięć stereotypu a dyskursy dotyczące płci*, „Tekst i Dyskurs” nr 7, s. 49–66.
- RICH A., 2000, *Zrodzone z kobiety: macierzyństwo jako doświadczenie i instytucja*, tłum. J. Mizielińska, „Kobiety Świata”, Warszawa.
- SCHAFF A., 1981, *Stereotypy a działanie ludzkie*, Warszawa.
- SEBR: A. Brückner, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Kraków 1927.
- SEŚL: F. Sławski, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, t. 2: *K–kot*, Kraków 1965.
- SJP PWN: *Słownik języka polskiego PWN*, [on-line:] <https://sjp.pwn.pl> (dostęp: 2 II 2025).
- SPYCHAŁA-REISS M., 2009, *Językowy obraz kobiety w prasie dla pań (na przykładzie „Zwierciadła”, „Przyjaciółki” i „Cosmopolitan”)*, „Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Językoznawcza” nr 15, s. 77–100, <https://doi.org/10.14746/pspsj.2009.15.5>.
- STF: M. Humm, *Słownik teorii feminizmu*, tłum. B. Umińska, J. Mikos, Warszawa 1993.
- SZPYRA-KOZŁOWSKA J., 2021, *Nianiek, ministra i japonki. Eseje o języku i płci*, Kraków.

- ŚLĘCZKA K., 1999, *Feminizm. Ideologie i koncepcje społeczne współczesnego feminizmu*, Katowice.
- ŚRODA M., 1992, *Kobieta: wychowanie, role, tożsamość*, [w:] S. Walczewska (red.), *Głos mają kobiety. Teksty feministyczne*, Kraków, s. 9–17.
- TATUR U., 2008, *Typy kobiet w literaturze polskiej a ich stereotypy zawarte w warstwie językowej (na podstawie wybranych dzieł)*, „Białostockie Archiwum Językowe” nr 8, s. 205–222, <https://doi.org/10.15290/baj.2008.08.15>.
- TYC E., 2014, *Językowe wyznaczniki stereotypu płci w dowcipach o małżeństwie*, „Linguarum Silva” nr 3, s. 117–126.
- WALCZEWSKA S., 1999, *Damy, rycerze i feministki*, „Kobieta, Kultura, Krytyka”, Kraków.
- WAŁĘCIUK-DEJNEKA B.A., 2014, *Ludowy obraz kobiety – perspektywa inności: folklor i literatura*, Siedlce.
- WAŁĘCIUK-DEJNEKA B.A. (red.), 2015, *Literackie portrety kobiet. Antologia*, t. 1: *Oblicza kobiecości*, Siedlce.
- WARNKE A., 2019, *Kobieta w języku polskim*, [on-line:] <https://culture.pl/pl/arttykul/kobieta-w-jezyku-polskim> (dostęp: 2 II 2025).
- Wielki słownik języka polskiego PAN. Geneza, koncepcja, zasady opracowania*, praca zbiorowa, red. P. Żmigrodzki, M. Bańko, B. Batko-Tokarz, J. Bobrowski, A. Czelakowska, M. Grochowski, R. Przybylska, J. Waniakowa, K. Węgrzynek, Kraków 2018.
- WIŚNIEWSKA H., 2003, *Świat płci żeńskiej baroku zaklęty w słowach*, Lublin.
- WIŚNIEWSKA L. (red.), 1999, *Kobiety w literaturze: materiały z II Międzyuczelnianej Sesji Studentów i Naukowców z cyklu „Świat jeden, ale nie jednolity”*, Bydgoszcz, 3–5 listopada 1998 roku, Bydgoszcz.
- WITOSZ B., 2001, *Kobieta w literaturze: tekstowe wizualizacje od fin de siècle’u do końca XX wieku*, „Bibliotheca Paucarum Historiarum”, Katowice.
- WITOSZ B., 2008, *Stylistyczne aspekty dyskursu feministycznego. (Wokół znaczenia terminu dyskurs w tekstologii lingwistycznej)*, „Stylistyka” nr 17, s. 17–40.
- WITOSZ B., 2009, *Dyskurs i stylistyka*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach”, nr 2748, Katowice.
- WŁODARCZYK E., 2008, *Młodość wobec macierzyństwa i jego kulturowej kreacji*, „Psychologia i Pedagogika – Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu”, nr 142, Poznań.
- WOJTAK M., 2011, *O relacjach dyskursu, stylu, gatunku i tekstu*, „Tekst i Dyskurs” nr 4, s. 69–78.
- WSJP PAN: P. Żmigrodzki (red.), *Wielki słownik języka polskiego PAN*, [on-line:] <https://wsjp.pl> (dostęp: 2 II 2025).
- ZIERKIEWICZ E., KOWALCZYK I., 2005, *Konsumentka czy konsumowana? – kobieta do zjedzenia w prasie kobiecej*, [w:] eaedem (red.), *Kobiety, feminizm i media*, Poznań–Wrocław, s. 149–170.

**Duties of the Body – Stereotype of Woman and Feminist Discourse
(Based on the *Silne* Journal)**

Abstract

The author of this paper presents the stereotype of a woman from a feminist perspective. The aim of the text was to reconstruct the stereotype of a woman on the basis of press material. The basis for the analysis was the online feminist journal *Silne* ('Strong'_[FEM]). The author showed that feminists most often referred to two profiles of woman – as a mother and as a sexual object. Both profiles are linked by the common category of bodily duty. The image of the female gender in the discourse was presented through extreme conceptualisations of woman (e.g. machine, animal, object, etc.), accompanied by specific discursive strategies.